

MÅNEDSRAPPORT FOR ØKONOMISKE OG FINANSIELLE SAKER I EU

september-oktober

Kari Anita Syverud, finansråd ved EU-delegasjonen i Brussel

Sammendrag:

- *Europeisk økonomi begynner å hente seg inn, men tempoet i oppgangen er svært ulik mellom landene. BNP både i euroområdet og i EU27 steg med 1,0 pst. 2. kvartal. Det var særlig Tyskland som trakk opp veksten.*
- *Europakommisjonen oppjusterte vekstanslagene for europeisk økonomi betydelig i interimsprogosene som ble lagt fram 13. september. Veksten i BNP anslås til 1,7 pst. i euroområdet og 1,8 pst. i EU 27 i 2010.*
- *Arbeidsledigheten har vært relativt stabil over de siste månedene, men økte til 10,1 pst. i euroområdet i september, mens ledigheten holdt seg uendret på 9,6 pst. i EU27.*
- *Tolv månedersveksten i konsumprisene i euroområdet var 1,6 pst. i august. Tidligestimater fra Eurostat tyder på at den økte til 1,9 pst. oktober.*
- *I forbindelse med rentemøtet 2. september besluttet den europeiske sentralbankens (ESB) hovedstyre å videreføre de ekstraordinære likviditetstiltakene i pengepolitikken. Styringsrenten har vært holdt uendret på 1 pst. siden mai 2009.*
- *Det belgiske formannskapet har blant annet satt finanstransaksjonsskatt, eller Tobin-skatt, på dagsorden i EU. Det foreligger foreløpig ikke noen konkrete forslag, og det er ikke konsensus mellom medlemslandene om en felles tilnærming. Det ble heller ikke enighet om et forslag fra Europakommisjonen om å stille krav om avgifter på bankvirksomhet for å finansiere fond til avvikling av insolvente finansinstitusjoner. I første omgang vil man søke å lage retningslinjer for å unngå dobbeltbeskatning og konkurransevridning som følge av ulike tilnærminger i ulike land.*
- *Det europeiske råd kom etter påtrykk fra Tyskland på sitt møte 28. -29. oktober til enighet om å endre traktaten for å tillate en permanent ordning for støtte til euroland med betalingsproblemer. Det forutsettes at støtte skal ledsages av gjeldsforhandlinger/innebære tap for kreditorer slik at renter på statsgjeld fortsatt skal gi incentiver til budsjett disiplin. Den såkalte non-bailoutklausulen skal ikke endres som følge av en slik finansieringsmekanisme. Det europeiske råd mener at traktatsendringen kan gjøres ved forenklet prosedyre siden den ikke innebærer utvidelse av unionens kompetanseområde.*
- *Det europeiske råd godkjente rapporten fra arbeidsgruppen ledet av rådspresident van Rompuy som skulle se på hvordan man kan styrke det økonomiske samarbeidet og Stabilitets- og vekstpakten. Europakommisjonen la 29. september fram 6 lovforslag om økonomisk styring. Arbeidsgruppen har i stor grad fulgt opp disse forslagene. Generelt er det enighet om at sanksjoner skal iverksettes på et tidligere tidspunkt (også knyttet til Stabilitets- og vekstpaktens (SVP) forebyggende gren), at anbefalinger og sanksjoner i det nye regimet skal gjøres semi-automatiske ved å kreve kvalifisert flertall for å avvise Europakommisjonens forslag, at man skal legge mer vekt på gjeldsutviklingen i Stabilitets- og vekstpakten og at man skal sette opp et rammeverk og et sanksjonsregime knyttet til makroøkonomiske ubalanser i tillegg til budsjettpolitikk.*

Arbeidsgruppen har imidlertid kun kommet fram til en politisk enighet om enkelte overordnede spørsmål. Rådet vil søke å komme til enighet om konkrete kompromisstekster basert på Europakommisjonens forslag som kan godkjennes på Det europeiske råd i desember 2010.

- *Endringer i Lisboa-traktaten innebærer at Europaparlamentet har medbestemmelse på en rekke områder ved revisjonen av Stabilitets- og vekstpakten. Econ-komiteén har allerede startet diskusjonen om forslagspakken fra Europakommisjonen og de fleste signaliserer støtte for en innstramning av forslagene. Europaparlamentet er tradisjonelt for en større grad av felleseuropeiske løsninger enn Rådet, noe som sikkert vil sette sitt preg på forhandlingene. Man håper på å komme til enighet før sommeren 2011.*
- *Fra årsskiftet etableres det som Europakommisjonen kaller et europeisk semester. Endringen innebærer at landene må levere inn sine budsjettplaner tidligere enn før, og det stilles større krav til planenes detaljnivå og innhold. Hovedformålet er å få vedtatt anbefalinger knyttet til de enkelte lands budsjettplaner før budsjettene vedtas i nasjonale parlament, og slik unngå en budsjettutvikling som ikke er bærekraftig.*
- *Europaparlamentet og Rådet er kommet til enighet om reformen av samarbeidet for tilsyn med finansmarkedene i EU. Etter planen skal tre byråer for tilsynssamarbeid på bank, forsikring og verdipapirmarkeder opprettes fra årsskiftet. I tillegg opprettes et nytt organ for overvåking av systemrisiko, som skal ledes av den europeiske sentralbankens president.*
- *Rådet kom etter lange og vanskelige diskusjoner fram til en enighet om nye regler for regulering av forvaltere av hedgefonds og andre profesjonelle investeringsfond (AIFM-direktivet). En enighet med Europaparlamentet ble oppnådd 26. oktober og en plenumsavstemming forventes i november.*

1. STATISTIKK/ANSLAG

Løpende statistikk

Gjenopprettingen av europeisk økonomi har tatt tak. Økonomien har ekspandert siden midten av 2009, etter fem påfølgende kvartaler med nedgang i BNP. Utviklingen er imidlertid ulik mellom landene. Resultatene i tysk økonomi står i stadig større kontrast til de "perifere" økonomiene, som Hellas, Portugal og Irland. På en side er innenlandsk etterspørsel ulikt strukturert, på den annen side medfører ulikhet i konkurransekraft at eksporten har tatt seg opp med ulikt tempo. Samtidig er det fortsatt uro i finansmarkedene knyttet til bekymringer om statsfinansene.

BNP både i euroområdet og i EU27 steg med 1,0 pst. i 2. kvartal ifølge tall fra Eurostat, noe mer enn ventet, etter en oppgang på 0,3 pst. i 1. kvartal. Det var særlig Tyskland som trakk opp veksten (2,2 pst. dvs. 8,7 pst. annualisert), men både Frankrike (0,7 pst.) og Italia (0,5 pst.) hadde også sterkere vekst enn i foregående kvartal. BNP vokste med 1,9 pst. i euroområdet og med 2 pst. i EU27 sammenlignet med 2. kvartal i 2009. Tilgjengelige indikatorer tyder på en moderasjon i veksten i tredje kvartal 2010.

I 2. kvartal 2010 bidro også innenlandsk etterspørsel sterkt til veksten i BNP. Dette reflekterer positive vekstrater i offentlig og privat konsum, samt investeringer. Husholdningenes konsum økte med 0,5 pst. i både euroområdet og i EU27 (etter 0,2 pst. og 0,1 pst. i foregående kvartal). Investeringer økte med 1,8

pst. i euroområdet og med 1,7 pst. i EU27. Bidragene fra lagerjusteringer og netto handel var også positive. Eksporten økte med 4,4 pst. i euroområdet og i EU27. Importen økte med 4,4 pst. i euroområdet og med 4 prosent i EU27.

Etter to måneder med fall økte **industriproduksjonen** i euroområdet i august, med 0,9 pst. Økt produksjon både i Tyskland og Italia trakk opp, mens det var nullvekst i Frankrike. Tremånedersveksten, som kan være et bilde på den underliggende veksttaket, økte fra 0,2 pst. til 0,4 pst.

Tolv månedersveksten i **konsumprisene** (HICP) var 1,8 pst. i september i euroområdet og 2,2 pst. i EU27. Raten på samme tid i fjor var på henholdsvis -0,3 pst. og 0,3 pst. Transport, alkohol og tobakk og bokostnader hadde den høyeste annualiserte veksten i september. De høyeste månedsvæksten ble registrert for klær, utdanning og husholdningsutstyr.

Annual inflation (%) in September 2010 in ascending order

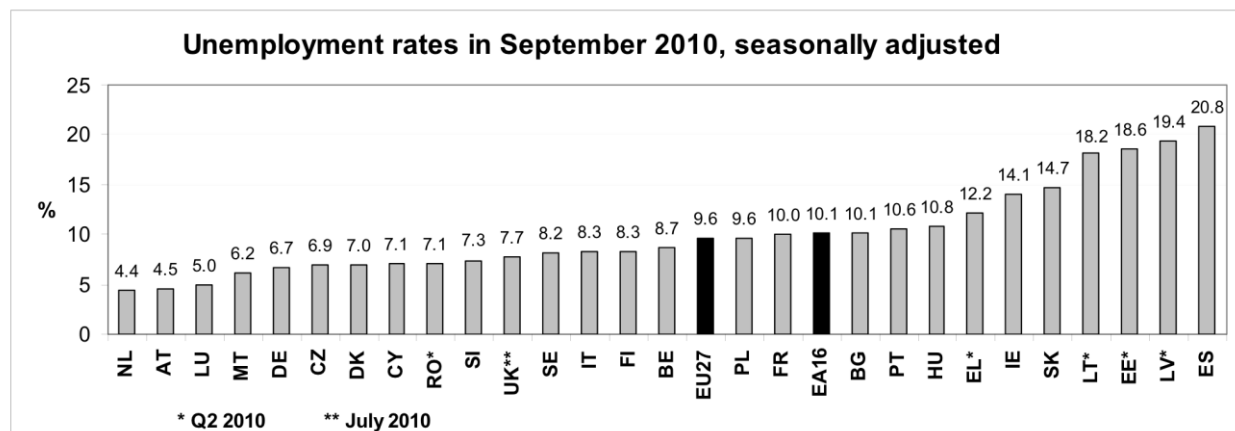
Euro area																
IE	SK	DE	NL	FI	IT	FR	AT	Euro area	PT	ES	SI	MT	LU	BE	CY	EL
-1.0	1.1	1.3	1.4p	1.4	1.6	1.8	1.8p	1.8p	2.0	2.1	2.1	2.4	2.6	2.9	3.6	5.7

EU Member States outside the euro area												
LV	SE	CZ	LT	EU	DK	PL	UK	BG	HU	EE	RO	
0.3	1.5	1.8	1.8	2.2p	2.5	2.5	3.1	3.6	3.7	3.8	7.7	

Kilde: Eurostat

Tidligestimat fra Eurostat viser tolv månedersvekst i konsumprisene euroområdet i oktober på 1,9 pst.

Arbeidsmarkedet i EU ser ut til å stabilisere seg. I euroområdet økte ledighetsraten til 10,1 pst. i september, sammenlignet med 10 pst. i august. I EU27 var ledigheten stabil på 9,6 pst. Ledigheten på samme tid i fjor var 9,8 pst. i euroområdet og 9,3 pst. i EU27. **Arbeidsledigheten** Tyskland har ledigheten falt i over et år (fra 7,6 pst. i september i fjor til 6,7 pst. i år. 42,5 pst.), Litauen (37,6 pst.) og Estland (37,2 pst.).

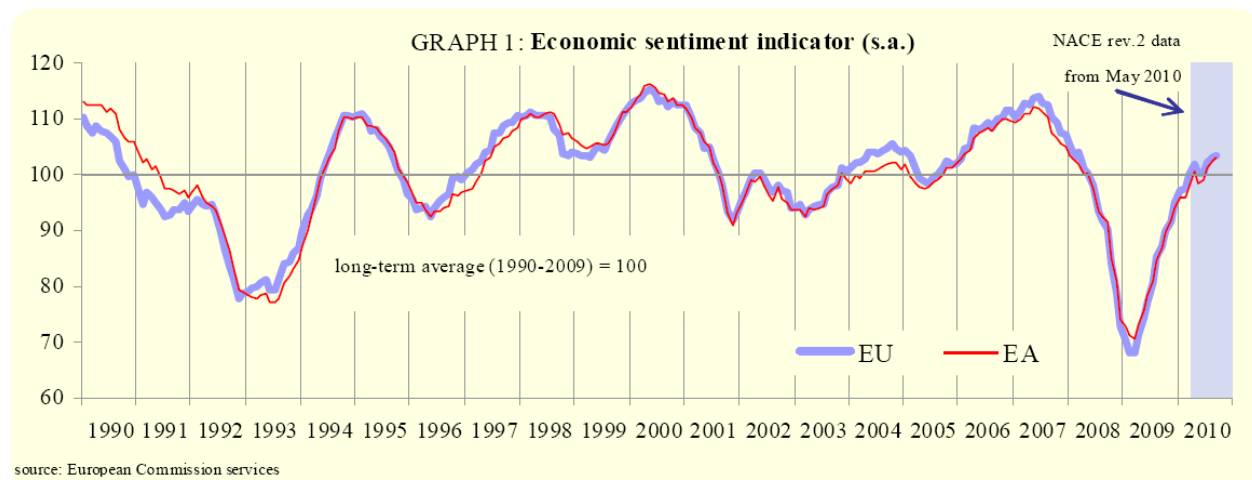
Kilde: Eurostat

Sysselsettingen både i euroområdet og i EU 27 har vært stabil, kvartal til kvartal, i årets to første kvartaler. Dette er en klar forbedring sammenlignet med den skarpe reduksjonen i sysselsettingen i 2009. var stabil i euroområdet, men falt med 0,2 pst. i EU27. Sysselsettingen har falt med henholdsvis 1,2 pst. og 1,5 pst. sammenlignet med samme kvartal i 2009. Absolutt størst har endringen vært i Latvia, hvor sysselsettingen har falt med 14,9 pst. siden første kvartal i fjor, fulgt av et fall på 7,6 pst. i Litauen. Kun Malta opplevde en økning i samme periode.

Tilgjengelige undersøkelser og indikatorer tyder på ytterligere stabilisering i de kommende månedene. Dette underbygges også av Eurostats nye statistikk over ledige jobber.

Stemningsindikatorer

Europakommisjonens brede stemningsindikator for bedrifter og husholdninger, ESI, steg med 0,9 poeng til 103,2 i euroområdet i september, og med 0,3 poeng til 103,4 i EU27. ESI ligger nå på et nivå over sitt langsiktige gjennomsnitt. Alle sektorer trakk indikatoren opp. Blant de store medlemslandene bidro Tysklands sterke framgang med 2 poeng til mesteparten av økningen. Forbedringer ble også registrert i Spania og Nederland, mens Storbritannia, Polen og Italia hadde en tilbakegang. Nedgangen var mest markert i Storbritannia (-2,1 poeng).

Kilde: Europakommisjonen

PMI (innkjøpsjefindeksen) for industrien i euroområdet økte fra 53,7 til 54,1 i oktober, mens det på forhånd var ventet et fall. Det var særlig Tyskland som trakk opp. Totalindeksen falt 0,7 poeng til 53,4 som følge av et fall i PMI for tjenester.

Anslag

Europakommisjonens interimspregninger¹ publisert 13. september viser at europeisk økonomi henter seg inn raskere enn tidligere antatt. BNP-veksten er blitt til dels kraftig oppjustert til 1,7 pst. i euroområdet og 1,8 pst. i EU 27 i 2010. Anslagene er justert opp for alle syv medlemsland som er omtalt i prognosene, særlig gjelder dette Tyskland.

¹ Interimspregningene kan lese [her](#).

Table 1: Real GDP growth

	Quarterly GDP (%, quarter-on-quarter)				Annual GDP (%, year-on-year)		
	Outturn		Forecast		Outturn	2010 (forecast)	
	2010/1	2010/2	2010/3	2010/4	2009	Spring forecast May 2010	Interim forecast Sep. 2010
Germany	0.5	2.2	0.6	0.4	-4.7	1.2	3.4
Spain	0.1	0.2	-0.1	0.1	-3.7	-0.4	-0.3
France	0.2	0.6	0.4	0.3	-2.6	1.3	1.6
Italy	0.4	0.4	0.5	0.2	-5.0	0.8	1.1
Netherlands	0.5	0.9	0.4	0.3	-3.9	1.3	1.9
Euro area	0.3	1.0	0.5	0.3	-4.1	0.9	1.7
Poland	0.7	1.1	0.6	0.6	1.7	2.7	3.4
United Kingdom	0.3	1.2	0.5	0.6	-4.9	1.2	1.7
EU27	0.3	1.0	0.5	0.4	-4.2	1.0	1.8

Table 2: Consumer price inflation

	Quarterly HICP (%, year-on-year)				Annual HICP (%, year-on-year)		
	Outturn		Forecast		Outturn	2010 (forecast)	
	2010/1	2010/2	2010/3	2010/4	2009	Spring forecast May 2010	Interim forecast Sep. 2010
Germany	0.8	1.0	1.2	1.4	0.2	1.3	1.1
Spain	1.2	1.6	1.9	1.8	-0.2	1.6	1.6
France	1.5	1.8	1.7	1.6	0.1	1.4	1.6
Italy	1.3	1.6	1.8	1.8	0.8	1.8	1.6
Netherlands	0.5	0.4	1.5	1.9	1.0	1.3	1.1
Euro area	1.1	1.5	1.6	1.6	0.3	1.5	1.4
Poland	3.4	2.5	2.1	2.3	4.0	2.4	2.6
United Kingdom	3.3	3.4	2.8	2.7	2.2	2.4	3.0
EU27	1.7	2.0	1.8	1.8	1.0	1.8	1.8

Høstprognosene med anslag for alle medlemsland legges fram 29. november.

Staben i sentralbanken la 2. september fram nye anslag for vekst og inflasjon i euroområdet². Gjennomsnittlig realvekst i BNP anslås til mellom 1,4 pst. og 1,8 pst. i 2010 og mellom 0,5 pst. og 2,3 pst. i 2011. Inflasjonen forventes å være relativt stabil på mellom 1,5 pst. og 1,7 pst. i 2010, og mellom 1,2 pst. og 2,2 pst. i 2011. Dette er en betydelig oppjustering sammenlignet med anslagene fra staben i eurosyste­met fra juni i år, særlig fro 2010.

Staben peker på at *veksten i BNP* tok seg betydelig opp i 2. kvartal i 2010, men at vekstraten antas å være noe dempet i resten av 2010 gitt at veksten har vært drevet av en rekke midlertidige faktorer som stimulansetiltak og lagerendringer. På noe lengre sikt anslår de at økonomisk aktivitet kommer til å ta seg opp, støttet i en eksportøkning og gradvis også økning etterspørselen innad i området.

Årlig vekst i konsumprisene nådde 1,6 pst. i august, og forventes å øke noe innen utgangen av året, særlig på grunn av utviklingen i råvareprisene. Mens importert inflasjon avtar, forventes prispresset innad i området å øke noe etter som aktiviteten tiltar. Kjerneinflasjonen antas likevel å være relativt stabil inntil 2011, og anslås til mellom 1,5 pst. og 1,7 pst. i 2010 og 1,2 pst. og 2,2 pst. i 2011.

Table A Macroeconomic projections for the euro area

(average annual percentage changes)^{1), 2)}

	2009	2010	2011
HICP	0.3	1.5-1.7	1.2-2.2
Real GDP	-4.0	1.4-1.8	0.5-2.3
Private consumption	-1.1	0.0-0.4	-0.1-1.5
Government consumption	2.6	0.3-1.3	-0.1-1.1
Gross fixed capital formation	-11.0	-2.3--0.7	-1.6-3.0
Exports (goods and services)	-13.2	7.4-10.0	2.9-9.3
Imports (goods and services)	-11.8	5.8-8.2	1.6-7.8

1) The projections for real GDP and its components are based on working day-adjusted data. The projections for imports and exports include intra-euro area trade.

2) Estonia is included in the euro area projections for 2011. The average annual percentage changes for 2011 are based on a euro area composition in 2010 that already includes Estonia.

² Prognosene kan leses [her](#).

Table B Comparison with the June 2010 projections

(average annual percentage changes)

	2009	2010	2011
Real GDP – June 2010	-4.1	0.7-1.3	0.2-2.2
Real GDP – September 2010	-4.0	1.4-1.8	0.5-2.3
HICP – June 2010	0.3	1.4-1.6	1.0-2.2
HICP – September 2010	0.3	1.5-1.7	1.2-2.2

Andre institusjoners anslag på veksten i euroområdet varierer mellom 0,9 pst. og 1,2 pst. i 2010. Dette er lavere enn intervallet i ESB-stabens anslag. ESB tilegner dette at de andre anslagene kom før tall for vekst i 2. kvartal var offentliggjort. For 2011 ligger andre institusjoners anslag på mellom 1,3 pst. og 1,8 pst., noe som er godt innenfor ESBs intervall. Når det gjelder inflasjon, forventer tilgjengelige prognoser en årlig vekst i harmonisert KPI på mellom 1,1 pst. og 1,5 pst. i 2010, noe lavere enn ESBs anslag. Anslag for 2011 ligger på mellom 1 pst. og 1,7 pst. Med unntak av OECDs anslag på 1 pst. ligger alle anslagene innenfor ESBs intervall.

2. ØKONOMISK POLITIKK

Det roterende formannskapet i Ministerrådet holdes av Belgia høsten 2010. Det roterende formannskapet har fortsatt stor betydning også etter ikrafttredelsen av Lisboa-traktaten. Formannskapet forbereder alle ministerrådsmøtene, ivaretar fremdriften i aktuelle saker og representerer Rådet blant annet i forhandlinger med Europaparlamentet under medbestemmelsesprosedyren. Dette innebærer at de har stor innflytelse på den praktiske utformingen av regelverk, herunder regelverk for finansielle tjenester, og Rådet for EUs finans- og økonomiministre (Ecofin) sin dagsorden generelt.

Den føderale regjeringen i Belgia, Regjeringen Leterme II, styrer fortsatt som forretningsministerium etter valget 13. juni. Den belgiske finansminister Didier Reynders er en erfaren politiker, og er også visestatsminister i den sittende regjeringen. Han representerer partiet Mouvement Reformateur, det største fransktalende partiet i Belgia.

STATUS FOR DISKUSJONEN OM ØKONOMISK STYRING

Den største diskusjonen på økonomiområdet har den siste tiden vært knyttet til revisjonen av Stabilitets- og vekstpakten og andre tiltak for å styrke det økonomisk-politiske samarbeidet i lys av den statsfinansielle krisen som euroområdet har opplevd. Ett tiltak, som allerede er vedtatt, er **etableringen av "det europeiske semester"**, som innebærer at landene må levere planer for neste års budsjett til Europakommisjonen allerede i mars det foregående året. Slik skal

Europakommisjonen og Ecofin kunne gi anbefalinger og advarsler til land allerede før budsjettet vedtas i nasjonale parlament.

Det europeiske råd (DER) kom på sitt møte 28. -29. oktober fram til enighet om en **traktatsendring** for å kunne opprette en permanent ordning for finansiell støtte til euroland i betalingsproblemer. Eurolandene besluttet 9. mai i år å opprette en midlertidig krisefinansieringsmekanisme med en ramme på totalt 500 mrd. euro basert på garantier. Denne fasiliteten, EFSF, er ikke en EU-institusjon, men er opprettet i Luxembourg under Luxembourgsk lov og opphører i 2013. Tyskland fikk på toppmøtet gjennomslag for en traktatsendring for å få på plass en permanent ordning, noe som ifølge de fleste jurister ikke vil være mulig uten traktatsendringer. Tyskland fikk videre tilslutning til at en slik ordning skal innebære **tap for private kreditorer** når støtte blir nødvendig. Det står eksplisitt i konklusjonene fra toppmøtet at den såkalte non-bailoutklausulen, artikkel 125, ikke skal endres. Hvordan dette konkret skal gjøres vil bli vurdert fram til desember, men det antas at traktatsendringen vil innebære en hjemmel for å gi støtte i eksepsjonelle tilfeller. DER vil ta stilling til et konkret forslag i desember, med sikte på å få endret traktaten før midten av 2013.

Enigheten om traktatsendring viser **Tysklands stilling i unionen**. Ingen var på forhånd særlig entusiastiske for en traktatsendring, men alle økonomiske garantier er avhengige av tysk støtte. Tyskland fikk først Frankrike til å arbeide for en traktatsendring, mot at Tyskland aksepterte en utvanning av revisjonen av Stabilitets- og vekstpakten. Enigheten mellom Frankrike og Tyskland ble offentliggjort i en erklæring fra toppmøtet med Russland i **Deauville**. Dessuten klarte Tyskland å skape forståelse for sine reelle bekymringer for forfatningsdomstolen i Karlsruhe ikke ville godkjenne en permanent krisehåndteringsmekanisme som ikke var formelt fundert i traktaten og uten en eller annen form for presisering av at Tyskland ikke står som garantist for andre lands gjeld. Tysk garantistillelse i EFSF er fortsatt til behandling i forfatningsdomstolen i Karlsruhe.

Traktatsendringen ønskes gjennomført ved **forenklet prosedyre**, en mulighet som ble introdusert i Lisboa-traktaten (artikkel 48.6). Det vil blant annet innebære at Europaparlamentet får en mindre rolle. Tyskland ønsket også å se på traktatsendringer for å kunne suspendere stemmeretten til medlemsland ved grove brudd på SVP. Dette ville imidlertid være enda vanskeligere å få og ville ikke kunne hjemles ved en begrenset endring i traktaten. Spørsmålet er derfor i praksis skjøvet til side.

President i den europeiske sentralbanken, Jean-Claude Trichet har uttrykt uenighet når det gjelder kravet om tap for investorer i europeisk gjeld ved støtte fra andre euroland, noe han mener vil føre til høyere renter på statsobligasjoner i de svakerestilte landene.

Etter vårtoppmøtet for Det europeiske råd (DER) ble det nedsatt en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å legge fram forslag til styrking av det økonomiske samarbeidet i EU. Denne arbeidsgruppen bestod hovedsakelig av medlemslandenes finansministere, men ble ledet av Rådets faste president Herman Van Rompuy. Arbeidsgruppens oppgave har vært å komme fram til en politisk enighet internt i Rådet, og gruppen leverte sin endelige rapport til DER 28. - 29. oktober. Størsteparten av arbeidet har vært basert på Europakommisjonens forslag til endringer,

som skissert i to meldinger lagt fram før sommeren og seks konkrete lovforslag av 29. september. Europakommisjonen har blant annet foreslått en **sterkere oppfølging av makroøkonomiske ubalanser**, og en prosedyre lignende underskuddsprosedyrer for land som ikke retter seg etter anbefalinger om stabilisering som skal utstedes av Ecofin. Europakommisjonen foreslår også at landene i siste instans skal kunne bøtelegges om de ikke iverksetter nødvendige tiltak. Indikatorene som de foreslåtte prosedyrene skal baseres på er imidlertid ikke offentliggjort enda.

Når det gjelder selve revisjonen av SVP har diskusjonen i stor grad dreid seg om **beslutningsprosedyren** for iverksettelse av underskuddsprosedyrer og sanksjoner. Europakommisjonen har foreslått at iverksettelse av underskuddsprosedyrer og sanksjoner i sekundærlovgivning hjemlet i artikkel 136 skal kunne gjøres ved omvendt kvalifisert flertall, det vil si at man vil kreve kvalifisert flertall for å stanse Europakommisjonens anbefalinger i stedet for å godkjenne dem slik som i dag. Alle beslutninger som har sin hjemmel direkte i traktaten vil naturligvis fortsatt fattes med kvalifisert flertall. DER sluttet seg til dette.

Ved Ecofinmøtet 19. oktober var det stor misnøye over Deauville- erklæringen blant annet fordi Tyskland hadde gått med på en oppmyking av revisjonen av Stabilitets- og vekstpakten, herunder stemmevekten ved iverksettelse av underskuddsprosedyrer. Imidlertid er det få i Brussel som tror at de store landene vil la seg straffe gjennom sanksjonsregimet. Eksisterende muligheter for benyttelse av sanksjoner er aldri blitt benyttet. Det er derfor usikkert hvor stor betydning den faktiske utformingen av pakten får. En tidligere, mer systematisk overvåking med bedre muligheter til å gjennomgå statistikk vil likevel virke positivt inn på Europakommisjonens styringsmuligheter.

Syv østeuropeiske land ledet av Polen sammen med Sverige har i et brev til Europakommisjonen bedt om at **måten gjeldsgraden beregnes på** under Stabilitets- og vekstpakten tar hensyn til pensjonsreformene de har gjennomført. Landene mener at reglene slik de er i dag gir incentiver til ikke å foreta nødvendige reformer av pensjonssystemet, siden land som innfører private pensjonsordninger får økt gjeldsoppbygging på kort sikt som en følge av inntektsfallet når arbeidstakere betaler inn til private ordninger. Dermed kommer disse landene dårligere ut når de skal vurderes opp mot paktens krav om en gjeldsgrad på maksimum 60 prosent. Landene fikk gjennomslag for dette på DER, men det er ikke spesifisert hvordan det skal hensyntas.

ANDRE SAKER

Europakommisjonen anbefalte 19. august at eurolandene skulle utbetale andre transje av **lånet til Hellas**. Første transje var på 20 mrd. euro, og andre transje var på om lag 9 mrd. euro. (Den totale lånerammen er på 110 mrd. euro, hvor eurolandene skal bidra med 80 mrd. euro.) Europakommisjonen og IMF konkluderte etter sin gjennomgang med at Hellas har gjort betydelige fremskritt for å nå målene i reformprogrammet. Det gjenstår likevel en del utfordringer og risikomomenter, særlig når det gjelder å sikre tilstrekkelig likviditet i bankene. Det er også behov for å trappe opp arbeidet med strukturreformer. Pensjonsreformen går imidlertid som planlagt ifølge Europakommisjonen³.

³ Reformprogrammet til Hellas, samt konklusjoner fra EUs og IMF's gjennomgang kan finnes [her](#).

14 euroland bidrar til det bilaterale lånet til Hellas. Slovakia har avslått å bidra, og derfor dekkes Slovakias andel (1,02 pst.) av de 14 andre landene.

Islands medlemskapsforhandlinger med EU ble formelt åpnet 27. juli. I en opinionsundersøkelse i august sa imidlertid 60 pst. av befolkningen på Island at der er mot medlemskap, sammenlignet med 54 prosent i november 2009. Island er det tredje landet som for øyeblikket forhandler om medlemskap med EU, etter Kroatia og Tyrkia som begge åpnet sine forhandlinger i 2005. Saker som jordbruk, fiske og hvalfangst ventes å bli utfordrende i forhandlingene. I tillegg er Island ikke kommet til enighet med Nederland og Storbritannia om tilbakebetalingen av tapte innskudd i Icesave. Et eventuelt medlemskap vil bli avgjort gjennom folkeavstemming.

--

Ny avtale om EØS-midler er undertegnet. Norge vil bidra med nær 3 milliarder kroner (347 millioner euro) hvert år til sosial og økonomisk utjevning i Europa i perioden 2009-2014. Mottakere er de 12 nyeste medlemslandene, i tillegg til Portugal, Hellas og Spania.

Jonathan Faull tok i juli over som ny generaldirektør i DG internal market (med ansvar for finansielle tjenester), etter Jørgen Holmquist.

Vitor Constancio har overtatt som ny visepresident i ESBs direksjon.

EFSF (European Financial Stability Facility)⁴ er etablert i Luxembourg som et selskap under Luxembourgsk lov. Klaus Regling er administrerende direktør fra 1. juli.

REGULERING AV FINANSIELLE TJENESTER OG TILTAK OVERFOR FINANSMARKEDENE

Europakommisjonen la 26. juni fram en melding med forslag om avgift på bankvirksomhet som skal gå til etablering av nasjonale fond som skal kunne benyttes til ***avvikling av insolvente finansinstitusjoner***⁵. På toppmøtet 26. juni ble det enighet om å fortsette arbeidet med utvikling av et konkret forslag og at EU skulle fremme ideen i G20. I G20 er det ikke enighet om noe tilsvarende på globalt plan, i og med at en rekke land, herunder Canada, Brasil, Australia og India er kritiske. På det ekstraordinære Ecofinmøtet i Brussel 7. september ble det klart at det heller ikke er enighet mellom landene i EU, verken om hvordan en slik avgift skal utformes eller hvordan inntektene skal benyttes. Frankrike, Storbritannia og Nederland ønsker at midlene skal brukes til å dekke utgifter over statsbudsjettet på ordinær måte. Europakommisjonen vil basert på drøftingene i Ecofin og høringsuttalelser fra medlemslandene legge fram et nytt forslag om kort tid.

⁴ <http://www.efsf.europa.eu/>

⁵ Meldingen fra Kommisjonen kan leses [her](#).

Det belgiske formannskapet arbeider videre for en *skatt på finansielle transaksjoner på globalt nivå* eller Tobin-skatt, og har satt saken på dagsorden i Ecofin. Rådet hadde på sine møter 7. og 29. september overordnede diskusjoner om temaet, men det var ingen konsensus blant medlemslandene. IMF har i en rapport til G20 i juni konkludert med at de ikke finner det hensiktsmessig med en skatt på finanstransaksjoner (Financial transaction tax FTT). IMF foreslo i stedet en "Financial Activities Tax" (FAT), dvs. en skatt på aktiviteten i finanssektoren. Både FTT og FAT analyseres nærmere en melding fra Europakommisjonen av 6. oktober.

Den europeiske banktilsynskomiteé (CEBS) offentliggjorde 23. juli resultatene av en ny felles *stresstest av 91 europeiske banker*⁶. Det var ingen norske banker med i øvelsen, som ble gjennomført av CEBS i samarbeid med nasjonale tilsynsmyndigheter og Den europeiske sentralbanken (ESB). Resultatene ble denne gang offentliggjort også for enkeltbanker. Syv banker besto ikke testen, på den måten at de ikke oppfylte kapitalkravene under gitte scenarier, med et behov for kapitaltilførsel på totalt 3,5 mrd. euro. Det var stort sett tilfredshet med åpenheten rundt testene, men det har blitt stilt spørsmål ved hvorvidt parametrene testene var tøffe nok, særlig med tanke på eksponering mot offentlig gjeld i enkelte euroland. I etterkant av det uformelle Ecofinmøtet i september sa Didier Reynders at resultater fra lignende stresstester skal offentliggjøres regelmessig fra nå av.

Stresstestene i slutten av juli gav imidlertid den nødvendige ro rundt situasjonen i europeiske banker. Usikkerheten har vært medvirkende til at rentedifferansen på statsobligasjoner i euroområdet steg over sommeren og nå er tilbake omtrent der de var før eurolandene vedtok å sette opp EFSF (European Financial Stability Facility) med en ramme på 500 mrd. euro i mai. Irland, som under turbulensen i finanskrisen høsten 2008 utstedte en omfattende to-årig garanti for innskudd og investeringer i landets banker så rentene på statsobligasjoner stige til det høyeste nivået siden finanskrisen brøt ut. Irlands finansminister Brian Lenihan, annonserte at garantien vil bli forlenget til 31. desember i stedet for 29. september. Beslutningen må imidlertid godkjennes av Europakommisjonen, siden garantien er å anse som statsstøtte. Irland har gitt signaler om at de kan ønske en reforhandling av gjelden i de to største offentlige bankene.

Europaparlamentet og Rådet kom 2. september til enighet om den såkalte "*tilsynspakken*", til sammen fire reguleringer som oppretter henholdsvis tre nye byråer for tilsynet med finansmarkedene (bank, forsikring og verdipapirer), og et organ under sentralbanksystemet for overvåking av systemrisiko, det såkalte Risikorådet. Daglig tilsyn vil fortsatt være et nasjonalt ansvar, men de nye byråene, som bygger på dagens nivå 3-komiteer (hvor Finanstilsynet deltar fra Norge) vil få utvidede fullmakter med tanke på utarbeidelse av tekniske standarder og megling i tilfelle uenighet mellom to eller flere nasjonale tilsynsmyndigheter. I tillegg vil ett av byråene drive direkte tilsyn med kredittvurderingsbyrå i henhold til nylig vedtatte regler for kredittvurderingsvirksomhet i EØS-området. Det tas sikte på at enigheten skal bekreftes gjennom et formelt vedtak i plenum i Europaparlamentet i slutten av september, og man håper å ha den nye strukturen på plass innen 1. januar 2011.

⁶ Mer informasjon om stresstestene finnes [her](#).

Direktiv om forvaltere av alternative investeringsfond⁷

Ecofin og Europaparlamentet kom i uke 43 til enighet om en felles tilnærming til det foreslåtte direktivet som skal regulere forvaltere av hedgefond og PE-fond (alle investeringsfond som ikke omfattes av UCITS). Direktivet har vært debattert over lang tid, og Rådet har behandlet mer enn 70 kompromissforslag fra det belgiske formannskapet før man klarte å komme til enighet for et par uker siden. Særlig har det vært vanskelig å komme til enighet om behandlingen av forvaltere basert i tredjeland. I kompromisset ligger at forvaltere fra tredjeland også kan få rett til å markedsføre sine tjenester i hele EU (EØS) gjennom et pass dersom de oppfyller visse kriterier, blant annet internasjonale avtaler om skatt og hvitvasking, og tilsynssamarbeid. De vil også måtte tilfredsstille krav i reguleringen, blant annet vedrørende depoter. Pass for forvaltere lokalisert i medlemsland vil kunne utstedes fra 2013. Bestemmelsen om pass til tredjeland vil ifølge rådskompromisset først tre i kraft etter en overgangsperiode. Nasjonale godkjenningssystemer vil gjelde parallelt fram til 2018. Etter 2018 vil godkjenning kun gis på europeisk nivå. Det var også diskusjoner om hvilken rolle ESMA, Byrået for europeiske verdipapirtilsyn, skulle spille i håndhevelsen av regelverket. Til tross for at Frankrike ønsket at ESMA skulle utstede pass direkte, skal resultatet ikke inneholde ytterligere fullmakter til ESMA enn det som allerede ligger i forordningen som oppretter byrået. ESMA skal kunne be nasjonale tilsynsmyndigheter om å forby markedsføring fra forvaltere som utgjøre en substansiell risiko for finansmarkedene. ESMA's kompetanse på området skal gjennomgås etter fire år.

Et vedtak i plenum i EP kan komme så tidlig som i første del av november dersom forhandlingene ikke blir problematiske.

2. PENGEPOLITIKK

I forbindelse med rentemøtet 2. september besluttet Den europeiske sentralbankens (ESB) hovedstyre å videreføre de ekstraordinære likviditetstiltakene i pengepolitikken. De ekstraordinære tiltakene innebærer at finansinstitusjonene i euroområdet i praksis har ubegrenset tilgang til likviditet til en fast rente. ESB annonserte at de fortsatt vil legge ut lån med løpetid på om lag en måned, så lenge som nødvendig, og i alle fall fram til januar 2011. I tillegg vil de gjennomføre tre tildelinger av lån med løpetid på tre måneder.

Styringsrenten har vært holdt uendret på 1 pst. siden mai 2009. De omfattende likviditetstiltakene har imidlertid bidratt til at de korteste markedsrentene har falt til nivåer som under normale forhold er forenlig med en styringsrente på om lag ½ pst.

ESBs program for kjøp av statsobligasjoner er fortsatt aktivt, til tross for at Bundesbanks Axel Weber i begynnelsen av oktober sa at han ønsket programmet avsluttet umiddelbart. Axel Weber har ved flere tilfeller markert uenighet med resten av styret og president Trichet. Weber er en av favorittene til å ta over etter Trichet når han går av til neste år.

⁷ Rådskompromisset kan leses [her](#).

3. TIMEPLAN FOR DET EUROPEISKE SEMESTER

Som et ledd i arbeidet med å styrke det økonomiske samarbeidet i EU, herunder Stabilitets- og vekstpakten, har Europakommisjonen hhv. den 12. mai og 30. juni 2010 lagt fram to meldinger med en rekke forslag for å styrke den økonomiske styringen og skape et større fokus på gjeldsgrad og bærekraft i offentlige finanser. Ett av disse forslagene er *introduksjonen av et "europeisk semester"*, som blant annet innebærer at stabilitets- og konvergensprogrammene skal behandles om våren og sommeren og presentere overordnede planer for den økonomiske politikken, særlig for kommende budsjettår. Dette skal styrke koordinasjonen økonomisk politikk, og sikre en gjennomgående diskusjon på unionsnivå kommer i gang før vedtaket i nasjonale parlamenter. Det økonomiske semester skal dessuten dekke alle elementer av økonomisk overvåking, og det bli lagt mye større vekt på makroøkonomiske ubalanser enn tidligere.

Europakommisjonen foreslår at det europeiske semester *skal tre i kraft fra 2011*. Den nye framgangsmåten forventes avspeilet i en endring i atferdskodeksen for Stabilitets- og vekstpakten (en politisk avtale knyttet til SVP som presiserer innhold og formkrav til stabilitets- og konvergensprogrammene). *Endring i primærlovgivning skal ifølge Europakommisjonen ikke være nødvendig* for å iverksette det europeiske semester.

Arbeidet med styrkingen av det økonomiske samarbeidet i EU ledes av en arbeidsgruppe i regi av rådspresident Herman van Rompuy, med deltagelse fra medlemslandenes finansministere. Gruppen skiller seg altså hovedsakelig fra Ecofin i at den ikke ledes av Belgias finansminister, men direkte av den faste presidenten i Det europeiske råd (DER). Saken om etablering av et europeisk semester skal opp som egen sak på det ekstraordinære møtet i Ecofin 7. september.

Europakommisjonen foreslår følgende timeplan for det europeisk semesteret:

Desember/januar

Året innledes med horisontale drøftelser basert på en *"årlig vekstundersøkelse"* utarbeidet av Europakommisjonen. Rapporten vurderer makroøkonomiske ubalanser og finansielle risikomomenter, samt økonomisk-politiske utfordringer, herunder status for strukturreformer, for EU og euroområdet som helhet og grupper av medlemsland. Rapporten vil på samme måte beskrive EUs vekststrategi og se på framdriften for måloppnåelse i *Europa 2020-strategien*⁸, samt etterlevelsen av de tematiske anbefalingene.

I rapportens fremadrettede del vil Europakommisjonen legge fram sine synspunkter på finanspolitikken i EU og euroområdet, samt strukturreformer og tiltak for å adressere makroøkonomiske ubalanser. Et kort diskusjonsnotat med hovedkonklusjonene fra rapporten vil danne basis for drøftelser i Ecofin og forberedelsene til et *"årlig økonomisk toppmøte"*.

Februar/mars

DER vil i februar eller starten av mars holde et *årlig toppmøte om økonomi* for å sette opp politiske anbefalinger til EU, euroområdet og grupper av land om økonomisk politikk,

⁸ http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

finanspolitikk og strukturpolitikk. Retningslinjene vil bli inkludert i konklusjoner fra DER. Det vil også bli vurdert å ta de horisontale politiske konklusjonene inn i anbefalinger basert på artikkel 121 (og artikkel 136 for eurolandene)⁹.

April

EU-landene leverer innen midten av april sine *stabilitets- og konvergensprogrammer*, samt nasjonale reformprogram, som tar høyde for retningslinjene fra DER. Stabilitets- og konvergensprogrammene skal blant annet inneholde følgende elementer.

- Et oppdatert makroøkonomisk scenario for minst de tre påfølgende år.
- En vurdering av utviklingen i de offentlige finansene i det sist avsluttede budsjettår, hvor det skal redegjøres for eventuelle avvik fra de finanspolitiske mål for det året. Vurderingen skal særlig fokusere på utviklingen i offentlige utgifter.
- En oppdatert plan for finanspolitikken i det inneværende år, hvor det blant annet skal redegjøres for eventuelle avvik fra finanspolitiske målsettinger angitt i programmet fra foregående år, særlig endringer i den planlagte utviklingen i offentlige utgifter.
- Konkrete beskrivelser av budsjettplanene for det kommende året, herunder vurderinger av budsjettbalansen, offentlige inntekter og utgifter og deres hovedkomponenter. Formålet er ikke at landene skal legge fram selve budsjettforslaget til drøftelse i EU før det legges fram for nasjonale parlament, men å sikre et tilstrekkelig grunnlag for meningsfulle diskusjoner på unionsnivå om finanspolitikk i lys av SVP, og nasjonal politikk innflytelse på andre land. Vurderes informasjonen om det kommende året å være mangelfull, vil landet bli oppfordret til å levere et revidert program på bakgrunn av eksisterende regler.
- En beskrivelse av den planlagte tiltak for å oppnå budsjettmålene. Dersom det ennå ikke er gjort vedtak om konkrete tiltak, for eksempel på grunn av at stabilitets- og konvergensprogrammene nå skal leveres inn så tidlig, skal programmene inneholde en liste over mulige tiltak for å nå målene i programmene med et anslag for provenyeffekt.
- Mellomlangsigte framskrivninger av hovedtallene i offentlige finanser for kommende år.

Europakommisjonen har i forbindelse med forslaget om et europeiske semester understreket viktigheten av at de nasjonale parlament blir involvert i prosessen på en hensiktsmessig måte. Programmene skal inneholde informasjon om deres *status med tanke på nasjonale beslutningsprosesser*, da særlig involveringen av nasjonale parlament.

April- juni

Europakommisjonen vedtar utkast til rådsuttalelser om stabilitets- og konvergensprogrammene og eventuell utkast til innstillinger om makroøkonomiske ubalanser, og strukturpolitikk i det omfang det er relevant, på basis av Traktatens artikkel 121 (og 136 for eurolandene).

⁹ Artikkel 121 er basisen for den multilaterale økonomiske overvåkingen av medlemslandene, som stabilitets- og konvergensprogrammene og den forbyggende armen av stabilitets- og vekstpakten er hjemlet i. Artikkel 136 er ny i Lisboa-traktaten og gir anledning for et dypere samarbeid mellom de landene som har innført euro. Mer informasjon om relevante lovtekster i Stabilitets- og vekstpakten kan finnes på følgende lenke:

http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/legal_texts/index_en.htm

Europakommisjonens utkast til rådsuttalelser om stabilitets- og konvergensprogrammene vil inneholde;

- Et sterkere fokus på det kommende budsjettår. Formålet er ikke å diskutere konkrete finanspolitiske mål eller å foreta en detaljert gjennomgang av budsjettforslagene, men å gi klare indikasjoner om, hvorvidt den planlagte politikk er passende.
- Mer konkrete uttalelser som i lyset av DERs konklusjoner fra det årlige økonomiske toppmøtet og som sammenlignet med tidligere praksis inneholder mer spesifikke anbefalinger vedrørende økonomisk politikk.
- Særsilt fokus på anbefalinger som retter seg mot land i euroområdet som har store makroøkonomiske ubalanser.

juni-juli

ECOFIN vedtar rådsuttalelser om stabilitets- og konvergensprogrammene og vedtar landspesifikke anbefalinger under Traktatens 121 (og 136 for eurolandene).

2. halvår

Stort sett alle EU-landene ferdigstiller sine budsjettforslag for kommende år.

I ”årlig undersøkelse av den økonomiske vekst”, vil Europakommisjonen vurdere hvordan EU-landene har tatt høyde for EU-retningslinjene i arbeidet med sin økonomiske politikk og budsjettforslag.

Kari Anita Syverud

Finansråd ved EU-delegasjonen i Brussel